

HOGYAN ADÓZIK AZ ADÓ?

HOW TAX IS PAYING TAXES?

WICKERT IRÉN egyetemi docens
SZARVAS-FEKETE TIBOR gazdasági tanár
Kaposvári Egyetem Gazdaságtudományi Kar

Abstract

Nowadays people live together with several types of taxes. The money demand of the budget grows; the financing problems try to be solved with more and more taxes and cash deprivation. The goals of the economic policy contain the specific principles of taxation. A bad tax policy can worsen a lot about the economic situation; a good tax policy doesn't necessarily result good economic conditions but promotes it in any case, because taxes are important tools of economic governance. If it is possible for the higher tax revenue the economic area should be heavily taxed, which has a wide tax base or in the case of sales taxes the turnover is big.

In the field of tax policy the decisive action against black economy is an important question. It's not just tax policy, but also for the whole society and the whole legal system is an important task.

Taxes enmesh the economy and everyday life like the spider's web. In many cases tax can be taxed. For example by the registration tax, environmental fees and VAT.

1. Bevezetés

„Az adó az állam által egyoldalúan megállapított kényszer útján behajtható, közvetlen ellenszolgáltatás nélküli állami bevétel” (Horváth 2004). A beszedett adó a költségvetés bevételeinek része, mely részben az államapparátus eltartására szolgálnak, részben közvetett szolgáltatásokon keresztül visszajut az adózóhoz, de ez az adójogviszonytól független.

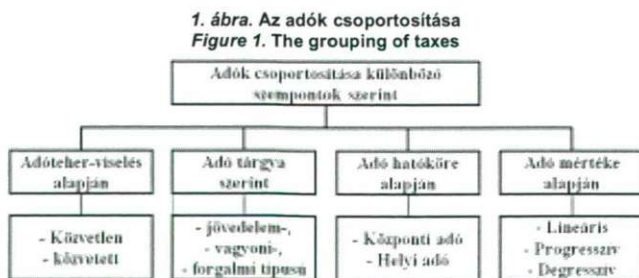
Kivetésére az állam vagy az általa felhatalmazott közhatalmi szerv jogosult, jogszabály alapján lehet előírni a kötelezettségek nagyságát, fizetés esedékességét és feltételeit, kötelező jellegű, vissza nem térülő, visszafizetés nélküli és általában pénzben teljesítendő (Kállai-Sztanó 2000).

Adópolitika az adórendszerrel kapcsolatos elvi döntések, az adózás gyakorlati eljárása, az adórendszer és egyéb pénzügyi rendszerek összhangjának szabályozása. Az adópolitika része a gazdaságpolitikának, a konkrét adószabályok a gazdaságpolitikai célok megvalósítását szolgálják, ebből következik, hogy a rossz adópolitika sokat tud rontani a gazdasági helyzeten, azonban a jónak hitt adópolitika nem egyedüli megoldása a jó gazdasági helyzet megvalósításának. Az adópolitikának igazából semlegesnek kellene lenni, azaz az ágazati külön adókról át kellene térni az úgynevezett általánosságban mérve főadóknak nevezhető adónemekre. Az adott országban alkalmazott adónemek összességét és adóügyekkel foglalkozó intézmények rendszerét adórendszerek nevezzük.

A gazdaságpolitikai célok megvalósítása érdekében a kiadások fedezete vagy a kiadások csökkentése vagy új forrás biztosításával lehet megvalósítani. Ez új adónem bevezetésével, vagy a meglévő adók megemelésével valósítható meg.

Az adóterhek emelkedése mind a kereslet csökkenését, mind pedig a kínálat visszafogását eredményezi, tehát gazdasági visszaesést indít el a makrogazdaságban.

Az adókat több szempont szerint lehet csoportosítani. Az 1. ábra mutatja be az adók csoportosítását.

Forrás: Saját szerkesztés

A jó, vagy ideális adórendszert több közgazdász is megfogalmazta, abban mindenki álláspontja egyezett, hogy

- igazságos,
- egyértelmű,
- kiszámítható,
- rugalmas,
- gazdaságos legyen (Samuelson és Nordhaus 1990, Smith, 1974, Herich 2007).

Felvetődhet a kérdés, hogy jelenleg hány adónem található Magyarországon. Mivel az adók és az adók módjára behajtható köztartozások elkülönítése nehézségekbe ütközik, így egyes becslések szerint az adóknak mondható elvonások száma megközelíti a százat. Tény az, hogy az elmúlt két évben több adónem megszűnése mellett bevezettek 12 db újat. Előre prognosztizálható, hogy 2013-tól újabb 4 adónem kerül bevezetésre.

A változások üteme rendkívül gyors és nagyszámú, ezek nagymértékben rontják a vállalkozási és közszféra életvitelét.

Az egyes ágazatokat terhelő specifikus adók elbizonytalanítják az ottani gazdasági életet, és a gazdaságfilozófiát, ugyanakkor a további pénzforgalmat sújtó adórendszer drágítja a források biztosítását.

2. Adózás

A jelenleg érvényben lévő adónemek bemutatása egy közismert terméken, nevezetesen 1 üveg pezsgő adótartalmán keresztül történik.

A termék adótartamának vizsgálata során feltételezzük, hogy a pezsgő borból, a bor pedig szőlőből készült.

Ahhoz, hogy szőlőt termeljünk és abból bort készítsünk regisztrálni kell vállalkozásunkat az agrárkamaránál. A kötelező regisztráció után és a közeljövőben újjáalakuló kamarai választások után természetessé válik a kamarai tagdíj fizetése.

Mivel szőlőt termesztünk és bort állítunk elő, kötelező jelleggel tagjai leszünk a területileg illetékes hegyközségnek, ahova éves rendszerességgel eleget teszünk bejelentési és hegyközségi járulék befizetési kötelezettségeinknek.

A hegyközség a magyar bortermelés szerveződésének hivatalos alapegysége, köztestület, amelyet egy (vagy több) település bortermelői hoznak létre és amely a minőségi bortermelés védelmében szabályozza és szervezi a hozzá tartozó területek termelését és kereskedelmét (1994. CII. tv.).

A jövedéki adó előírásainak megfelelően a NAV-nál megtörtént regisztráció után a borospicét ezután adóraktárnak (egyszerűsített adóraktárnak) hívják, ahol eleget kell tenni bizonylatolási, elszámolási és adóbevallási kötelezettségeinknek.

A pezsgő előállítására szolgáló helyiséget ezek után pezsgő adóraktárnak hívják, ahol is adóraktár engedély adható pezsgőüzemre, illetve pezsgő palackozásra.

Amennyiben tagjai vagyunk a környezetünkben gazdálkodó vizitársulatnak, úgy a földterületeink után fizetni kell a vizitársulati önkéntes hozzájárulást.

2.1. A pezsgő-előállításához közvetetten kapcsolódó adók

A pezsgő előállítása során felmerülő lehetséges közvetett adók.

1. Szociális hozzájárulási adó

A társadalmi közös szükségletek fedezetéhez való hozzájárulás kötelezettségének megfelelően terhelő, százalékos mértékű fizetési kötelezettség.

Cél forrás biztosítása

- a szociális biztonshoz,
- bizonyos szociális ellátások fedezetéhez,
- egységes állami nyugdíjrendszer fenntartásához és
- államháztartási forrásokhoz.

A szőlő művelése, majd a bor és abból pezsgő készítése szorgos kezek sokaságát követeli meg. A munkaerő foglalkoztatásából adódik, hogy a bér után a munkáltató kifizeti a szociális hozzájárulási adót.

2. Szakképzési hozzájárulás

Minden belföldön vállalkozási tevékenységet folytató szakképzési hozzájárulásra kötelezett. Alap a szociális hozzájárulási adóalap, mértéke 1,5%-a.

3. Rehabilitációs hozzájárulás

Minden munkáltató rehabilitációs hozzájárulás fizetésére köteles, ha az általa foglalkoztatottak létszáma a 25 főt meghaladja, és az általa foglalkoztatott megváltozott munkaképességű személyek száma nem éri el a létszám 5 százalékát. Mértéke 964 500 Ft/fő.

4. Egészségügyi hozzájárulás

Az egészségügyi szolgáltatások finanszírozásához szükséges források kiegészítése érdekében egészségügyi hozzájárulást kell fizetni. Az egészségügyi hozzájárulás meghatározott, adó jellegű fizetési kötelezettség. Fizetési kötelezettség a járulékkerhet nem viselő, szociális hozzájárulási adó alapját nem képező jövedelmek után van.

Több esetben a munkáltatói többletjuttatásokat egészségügyi hozzájárulás is terheli.

5. Társasági adó

A jövedelem- és vagyonszerzésre irányuló, vagy azt eredményező gazdasági tevékenység alapján társasági adó kötelezettségnek kell eleget tenniük a vállalkozásoknak. Alapja a pozitív adóalap. Elvárt jövedelem (jövedelem-nyereség minimum) adója: 2008.január 1 óta van ez az újfajta, veszteséges vállalkozásoknak is fizetendő minimális adó. Amennyiben a társasági adóalapja, vagy az adózás előtti eredménye (a kettő közül a nagyobb) kisebb, mint az elvárt jövedelem adóalapja, akkor az adó alapja ez utóbbi összeg, tehát így eredménytelenség esetén is fizethet adót a vállalkozás.

6. Innovációs járulék

Az innovációs járulék 2004. január 1-jétől biztosítja azt az állami alapot, amelyből kizárólag a kutatásfejlesztés és a technológiai innovációt finanszírozzák.

Az innovációs járulék alapja a vállalkozás nettó árbevétele, csökkentve az eladott áruk beszerzési értékével és a közvetített szolgáltatások értékével, valamint az anyagköltséggel. (Megegyezik az iparüzési adó alapjával.) Az innovációs járulék mértéke 0,3%.

A járulék megfizetésére kötelezett a belföldi székhelyű, a számvitelről szóló 2000. évi C. törvény hatálya alá tartozó társaság, kivéve a 2004. évi XXXIV. törvény szerinti kis- vagy mikro-vállalkozás.

7. Helyi adók

A helyi adó az az adó, amelyet az önkormányzat a törvényben kapott felhatalmazás alapján, az illetékeségi területen szedhet, megállapítása az önkormányzat feladata.

Célja az önkormányzat önálló gazdasági feltételeinek megteremtése.

Jellemzői

- nem kötelező,
- keret jellegű (az adó mértékének a felső határát a törvény határozza meg, a mértékét az önkormányzat).

Jellemzően előforduló helyi adók:

- építményadó,
- telekadó,
- kommunális adó,
- idegenforgalmi adó,
- helyi iparüzési adó.

8. Regisztrációs adó

A Magyarországon forgalomba helyezendő személygépkocsik, lakóautók és motorkerékpárok után regisztrációs adót kell fizetni. Az adó mértéke a személygépkocsi műszaki tulajdonságaitól, a környezetvédelmi osztályba sorolásától, valamint első forgalomba állításának időpontjától függ.

Amennyiben gépjárművel rendelkezik a vállalkozásunk, akkor a beszerzéskor megfizettették a regisztrációs adót.

9. Gépjárműadó

Minden üzembentartónak, tulajdonosnak meg kell fizetnie. A gépjárműadó kivetése és beszedése a székhely/lakóhely szerinti önkormányzat hatáskörébe tartozik.

10. Cégaudóadó

A Gjt. szerint a cégaudóadót a nem magánszemély tulajdonában álló magyar rendszámú személygépkocsi után kell megfizetni, amely után az Sztv. szerinti költséget, ráfordítást számoltak el.

A gépjárműadó, továbbá a cégaudó adó további adóterhelést jelenthet.

11. Vízkészlet járulék

Feltételezve, hogy vállalkozásunk saját kúttal rendelkezik, úgy a felszíni és a felszín alatti vízkészletek védelméhez szükséges források előteremtése érdekében vízkészlet járulékot kell fizetni.

12. Környezetterhelési díj

Célja, hogy elősegítse a környezetbe történő anyag- vagy energiakibocsátás csökkentését, a környezet és természet megóvása érdekében a leghatékonyabb megoldások alkalmazását, valamint az állam és a környezethasználók közötti arányos teherviselést.

A környezet és természet védelme érdekében környezetterhelési díjat kell fizetni. A környezetterhelési díj fajtái:

- levegőterhelési díj, vízterhelési díj,
- talajterhelési díj.

13. Energiaadó

A felhasznált energia energiaadóval terhelt, így energiafelhasználásunk jelentős költségtényező lehet. Az energiaadó célja az energiatakarékossági szempontok érvényre juttatása az externális környezeti károk energiaárakba történő beépítésével. A villamos energia, a földgáz és a szén mennyisége után kell fizetni.

Természetesen nem csak vállalkozásokat sújtják az adók sokasága, hanem munkavállalókat is, mint pl.: személyi jövedelemadó, nyugdíjjárulék, egészségbiztosítási és munkaerő-piaci járulék, helyi adók stb.

2.2. A pezsgőgyártáshoz közvetlenül kapcsolódó adók

A pezsgő „dróttal vagy más módon rögzített, gomba formájú dugóval lezárt vagy másképpen kiserelt, 20 °C-on oldott állapotban jelen lévő, szén-dioxid által előidézett 3 bar vagy annál nagyobb túlnyomású” ital (Jövedéki törvény).

1. Jövedéki adó:

A jövedéki adó egyfázisú fogyasztást terhelő közvetett adó, amelyet a termelési-forgalmazási fázis egy pontján kell megfizetni. Végso soron a fogyasztót terheli. Adókötelezettség csak jövedéki termékek esetében áll fenn. Jövedéki termékek belföldi előállítására és importálása alapozza meg az adókötelezettséget. A jövedéki adó alapja a pezsgő mennyisége, hektoliterben mérve. Az adó mértéke: 14 250 Ft/hl. Amennyiben a pezsgőt ipari sav, biológiai ecet, továbbá gyógyszerkészítmény, vagy gyógyhatású készítmény előállítására használják fel, úgy jövedéki adó nem terheli.

2. Környezetvédelmi termékdíj:

Az elkészült pezsgőt palackozzuk, a csomagolási folyamathoz szervesen kapcsolódik a környezetvédelmi termékdíj.

A környezetvédelmi termékdíjról szóló törvény célja, hogy hozzájáruljon a környezetszennyezés megelőzéséhez, csökkentéséhez, a természeti erőforrásokkal való takarékos gazdálkodásra irányuló tevékenységek ösztönzéséhez, valamint elősegítse az állam és a környezethasználók közötti arányos teherviselést. A termék előállítása, forgalmazása, felhasználása során és az után is védeni kell a környezetet.

A termékdíj kötelezettség a termékdíj-köteles termékekre és a termékdíj-köteles termékekkel kapcsolatos tevékenységekre vonatkozik. A termékdíj-köteles termékek közé tartozik a csomagolás és a reklámhordozó papír is. Csomagolás anyaga alapján fizetendő tömegalapú termékdíj például a műanyag, alumínium, papír, fa, üveg, stb. A termékdíjtétel Ft/kg alapján kerül meghatározásra.

3. Élelmiszerlánc-felügyeleti díj

2012. május 31-ig kellett volna bevallani az élelmiszerlánc szereplőinek a 2011-es árbevételüket, amelyek alapján számítják majd az élelmiszerlánc-felügyeleti díjat. (Május 31-ei határidő módosításra került.)

A teljes agrobiznisz érintett az új adóban, a termelőtől a feldolgozón át egészen a kereskedőig.

Könnnyítést tartalmaz a törvény a termelői szerveződés, vagy a tagjai által alapított vállalkozáson keresztül történő értékesítés esetére, amikor is a bevétel után számítandó felügyeleti díjat maga a termelői szerveződés vagy vállalkozás is megfizetheti akkor, ha a fizetési kötelezettséget a szerveződés vagy a vállalkozás szerződésben átvállalta.

Az élelmiszerlánc szereplői felügyeleti díj fizetésére kötelezettek, az adó mértéke az előző évi nettó árbevétel 0,1%-a. A felügyeleti díj célja, hogy pénzügyi fedezetet biztosítson az élelmiszerlánc-felügyeleti szerv feladatainak ellátásához.

A díjjal kapcsolatban felmerült az a kérdés, nem minősül-e újabb forgalmi típusú adónak és ezzel nem ütközik-e az UNIO-s direktívákba. Jelen esetben az élelmiszerlánc-felügyeleti díjat kivetik, fizetni kell, de nem vonható le, mint például az általános forgalmi adó.

4. Általános forgalmi adó

Az általános forgalmi adó hozzáadott-érték típusú adó. A megfelelő működéshez zárt rendszert és fizetőképes gazdálkodókat tételez fel.

A pezsgő értékesítés esetén az adó mértéke 27%.

A fenti adókat számszerűsíti az alábbi példa:

Hogyan adózik az adó? Ha megpróbáljuk számszerűsíteni az adók nagyságrendjét, akkor a pezsgőgyártáshoz és forgalmazáshoz közvetlenül kapcsolódó adók viszonylag könnyen meghatározhatóak. 7 dl/palack csomagolású pezsgő esetében 1000 Ft/palack értékesítési árat feltételezve az adótartalom a következők szerint alakul.

– Jövedéki adó	100 Ft/palack
– környezetvédelmi termékdíj	45 Ft/palack
– élelmiszerlánc-felügyeleti díj	1 Ft/palack
– <u>általános forgalmi adó</u>	<u>213 Ft/palack</u>
Összesen	359 Ft/palack

A pezsgőgyártáshoz közvetetten kapcsolódó adók meghatározása összetettebb feladat.

200 Ft/l bor elszámoló árat feltételezve 7 dl/palack pezsgő alapanyagköltsége 140 Ft, és ehhez kapcsolódó adalékanyagok, csomagoló anyagok költsége 182 Ft/palack. Az egyéb költségek nagyságrendje, amely részben a munkaerő foglalkoztatásából adódik 319 Ft/palack, melynek közvetlen és közvetett adó tartama kb. 210 Ft/palack. A fentiekből következően 1 palack pezsgő adótartalma az alábbi:

Közvetlen adó	359 Ft/palack
Közvetett adó	210 Ft/palack
Becsült adó	28 Ft/palack
Összesen	597 Ft/palack

Össességében megállapítható, hogy a pezsgő, amely az üvegben van, valójában nem pezsgő, hanem palackozott adócsomag.

3. Összefoglalás

Napjaink embere az adók sokaságával él együtt. A költségvetés pénzigénye egyre nő, újabb és újabb adómeccsekkel, elvonásokkal próbálják a finanszírozási gondokat enyhíteni. A konkrét adóelveket a gazdaságpolitikai célok tartalmazzák. A rossz adópolitika sokat tud rontani a gazdasági helyzeten, a jónak mondott adópolitika nem feltétlenül eredményez jó gazdasági körülményeket, de mindenképpen elősegíti annak létrejöttét, mivel az adó a gazdaságirányítás egyik fontos pénzügyi eszköze. A nagyobb adóbevételek érdekében lehetőleg azt a területet kell intenzíven adóztatni, ahol nagy az adóalap, a forgalmi típusú adók esetében nagy a forgalom.

Az adópolitika területén lényeges kérdés a feketegazdaság elleni határozott fellépés. Ez nem csak az adópolitika, hanem az egész társadalmat és az egész jogrendszert érintő feladat.

Az adók pókhálója átszövi a gazdaság és a mindennapi élet teljes területét, olyannyira, hogy több esetben már az adó is adóztatásra kerül. Például regisztrációs adó, környezetvédelmi termékdíj, áfa.

Felhasznált irodalom

- Herich György (2007) Adótan pp. 6–40.
Horváth Zsuzsanna (2004): Pénzügy I. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
Kállai Lajos–Sztanó Imréné (2000): Adók, illetékek, járulékok és vámok. Budapest, Saldo pp. 38–58.
Samuelson, Paul A.–Nordhaus, William D. (1990): Közgazdaságtan III. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest pp. 1036–1045.
Smith, Adam (1974): An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations. Glasgow Bicentenary Edition Oxford: Oxford University Press.
1990. évi C. törvény a helyi adókról

1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról
1991. évi LXXXII. törvény a gépjárműadóról
1994. évi CII. törvény a hegyközségekről
1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól
1995. évi LVII. törvény a vízgazdálkodásról
1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról
1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról
1997. évi LXXX. törvény a társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről
1998. évi LXVI. törvény az egészségügyi hozzájárulásról
2003. évi LXXXVIII. törvény az energiaadóról
2003. évi LXXXIX. törvény a környezetterhelési díjról
2003. évi XC. törvény a Kutatási és Technológiai Innovációs Alapról
2003. évi CX. törvény a regisztrációs adóról
2003. évi CXXVII. törvény a jövedéki adóról és a jövedéki termékek forgalmazásának különös szabályairól
2007. évi CXXVII. törvény az általános forgalmi adóról
2008. évi XLVI. törvény az élelmiszerláncról és hatósági felügyeletéről
2011. évi LXXXV. törvény a környezetvédelmi termékdíjról
2011. évi CLV. törvény a szakképzési hozzájárulásról és a képzés fejlesztésének támogatásáról
2011. évi CLVI. törvény egyes adótörvények és azzal összefüggő egyéb törvények módosításáról (szociális hozzájárulás)
2011. évi CXCI. törvény a megváltozott munkaképességű személyek ellátásairól és egyes törvények módosításáról